

8. o. t. A dolgozatoknak állandó bírálóivá: a) történelmieknél Grünhut Géza 8. o. t. és Böszörményi Jenő 7. o. t. b) költőieknek Onodi Sz. Lajos 8. o. t. és Palogh Sz. Sándor 8. o. t. c) természettudományiaknak Döme Bálint 8. o. t. és Falábu Jenő 7. o. t. d) irodalmi és egyéb dolgozatoknak Barna Domokos és Czukkermann Béla 8. o. tanulók.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Ha egy gondolt számból 50-et kivonok és a különbséget köbre emelem, ugyanazt az eredményt nyerem, mintha a gondolt szám feléből 18-at kivonok. Melyik a gondolt szám? (Kovács János.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik szigetcsoportja az Afrikának, mely a spanyolok birtokában van? A sziget meglehetősen magasságú vulkanikus hegyein örökös tavasz uralkodik. Melyik ezen sziget sajátos madara? Mi a fővárosa?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt azon férfi, a ki 1096—99-ig a kereszties hadak egyik vezére volt? 1103-ban meghódította Tripolist?

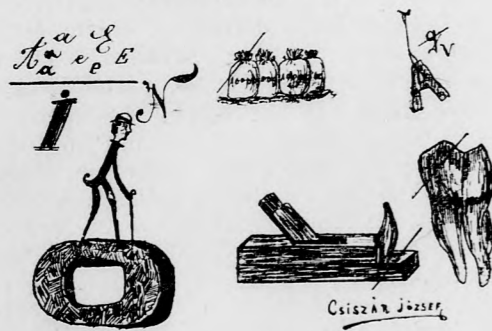
4. Természetrizai kérdés.

Melyik növény az, melynek szára felálló, síma, levelei nyílalakuak? Keletről hozták magukkal a kereszties hadak. Nálunk is, de különösen Észak-Európában termelik. Fürtjei a levél hónalja alól nőnek ki, rózsaszínűek vagy fehérek. Mézét a méhek keresik. Számos fajja vadon is tenyészik? (Bubics Jenő.)

5. Mértani kérdés.

Valamely négyszögnek oldalai a, b, c, d; a oldal b-nél 3 m.-rel; b oldal c-ről 3·5 m.-rel; c oldal d-nél 1 m.-rel hosszabb. A négyszög területének négyzete 1849 m. Mekkora a négyszög oldalai?

6. Képrejtvény.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest. VI., Aradi-utca 8.

IRODALOM.

Érettségizők figyelmébe. Napjainkban idejét multá már ama tanítási rendszer, mely katekizmus módjára magoltatta a diákokkal a stilsztikát, retorikát meg poétikát és vaskos kötetekben tállalta elő az írásművek elméletét. Nincs avatottabb módja a tanuló kedve lelohasztásának, mint a túlterjeszkedő, részletekbe fuló elmélet forcirozása. Mentül kevesebb theoria és mentül több olvasmány: mai napság ez a jelszó a magyar nyelv tanítása terén. Ép azért megokolt és fölöttébb hasznos művecskének nevezhetjük azt a füzetet, mely «Az írásművek elmélete dióhéjban» czimen, kézirat gyanánt jelent meg. Írta egy tanár. Benne a tanulók szépen összefoglalva talájják mindazon ismereteket, melyeket olvasmányaikból levontak. *Irgyi* (= 12 oldalnyi!!) terjedelemben tudja elmondani a tudományos, költői és szónoki művek elméletét, de úgy, hogy abban lézag nincs és benne van minden, a mi fontos és szükséges. E mellett előadása ment az illetén kivonatoknál szokásos szófukarkodó homályosságtól; egyszerű, világos és élénk. Melegen ajánljuk e művecskét diákjainknak, főleg az érettségi előtt állóknak: benne rövid idő alatt, biztosan és alaposan áttekinthetik a tudnivalókat. *Ára 20 kr.* Kapható *Hangos* Antalnál, Budapest IV., Cálvintér 5.

Megjelent Nagy Sándor Iskolai gyorsírás tan-könyve. 3-ik kiadás. Ára 50 kr. E mű második kiadása 1895-ben jelent meg és az újabb kiadás különösen anynyiban változott, hogy a gyakorlatok mindjárt a szöveg közé vannak beékelve és azok közönséges írásu fordítása a mű végén nyomtatva jelent meg. A példák tetemesen bővitve vannak és a füzetben előforduló rövidítések befűrendes sorozatban közölve. Az 50 kr. előleges beküldése esetén a művet bérmentve küldik. Legczélsezerűbb a pénzt postabélyegeken zárt levélben: Nagy Sándor műfegytemi könyvtárór czimén Bpestre küldeni.

Szerkesztői telefon.

Discipulus N.-Kanizsa. A pécsi szemináriumba a 4. osztályból csak jeles bizonyítványu tanulókat vesznek fel. A pályázatot júniusban hirdetik ki s a felvételt július első napjaiban tartják meg. — **Preusz L.** Ungvár. Ajánlható munka Négyesy L. Magyar Verstan-a, ára 70 kr. — **N. J.** Udvarhely. Névtelen dolgokat nem veszünk figyelembe. — **H. L.** A Goethe fordítás nagyon elesévelt. Ezt már igen sokan és sokkal szebben lefordították. — **M. B. Berkes Imre** név alatt csakugyan Bergl Izidor ír, a ki most Budapesten van s az egyetemen a bölcsészeti karra iratkozott be. Leopold Lajos is itt van, ugy tudjuk, jogi pályára lép. Kunfy Zsigmond nem jött Pestre, hanem Kolozsváron végzi egyetemi pályáját. Kemény Aladár jogi tanulmányokat végez, Szőlősy Ferencz pedig tanárjelölt. Ime egy kis lista a mi nevelésünkben.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre ... .. 4 frt.
Fél évre ... .. 2 frt.
Negyed évre ... .. 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.
Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó reszv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

„Ábránd.”

Ezen a czimen gyűjtötte össze ifju *Junk* Károly, hatodik gimnázista Szatmáron, egy-néhány novelláját és kiadta csinos köteteskedében egy ottani kiadó. Csodálatosképen a könyv már jó ideje porosodott fiókunkban s hamarjában nem is adhatnánk rá magyarázatot, mi okból borítottuk rá a feledés borítóját. Megbírálása félig-meddig idejét multa már; mi nem is kivánjuk beható kritika alá fogni ezen írói zsenget: a mit róla elmondani akarunk, azt magának a kiadásnak tárgyi oldalából szűrtük le. A mit róla elmondani akarunk, az nem annyira közvetlenül ifju Junk Károlyhoz szól, mint inkább a magyar ifjuság zöméhez, melyre szerető szemmel nézünk, még ha nem kellemes dolgokról kell is vele beszélnünk.

Ifju Junk Károly «Ábránd»-ja alkalmat ad nekünk, hogy levonjuk a leplet egynemely állapotokról, melyeket határozottan kórosoknak kell bélyegeznünk.

Ez az «Ábránd» öt hat novellát tartalmaz. A novellákról csak annyit jegyzünk meg, hogy Magyarország önképzőkörében évente számtalan novellát produkálnak a diákemberek: nos, én erősen vallom, hogy e novellák legnagyobb része kiállja a versenyt ifju Junk Károly megjelent elbeszéléseivel. Ilyképen végső eredmény gyanánt ki kell jelentenem, hogy az «Ábránd» kötet legkiválóbb tulajdonsága — a szép kiállítás, mely körül a szatmári kiadó ugyan-csak kitett magát. Szép a kiállítás; én azonban ennek ellenére idegenkedve néznék még akkor is rá, ha tartalma legmerészebb várákozásaimat is kielégítette volna.

Ne vádoljanak kedves olvasóim szűkkeblűséggel és vaskalapossággal, de szerény magam és — azt hiszem — mindenki, a ki szívéből

szereti az ifjuságot, visszas, kevésbé épületes és kevésbé követendő példának tartja azt a tényt, mikor egy még fejledező tehetségű gyerekember könyvvel lép a nyilvánosság elé. Tiltania kell ezt a lépést a szerénységnek, tiltania főképp a józan belátásnak. A zsenge ifjukor nem fér össze a nyilvánossággal. Izzó láng az a kezdő «süvölvény» számára, mely lepörzsolli a vakmerően közelébe csapongónak szárnyait. Olyan az, mint a mitológiai Pieridák kútja:

A Pieridák kútjából sokat
Meríts, vagy meg ne izleld szent vizét!
Gyer kortyok abból elkábitanak,
De bő ivás kijózanít.

Gyöngye gyermek csak keveset ihatik abból, ám e kevés elég arra, hogy fejébe szállva, megromtsa őt. A nyilvánosság légköre is ilyképen megbomlasztja a máshoz szokott ifjut, ismeretlen igényeket támaszt benne, kiforgatja a boldogtalant létalapjából.

Amde, vethetik némelyek ellenem, valóban minden esetben káros hatása a túlságosan kora világbalépés? Ott vannak például Balassi Bálint, Kazinczy Ferencz, Hugó Viktor. Ezek sem voltak sokkalta idősebbek az «Ábránd» szerzőjénél, mikor a nyilvánosság előtt szárnyaikat próbálgatták. Úgyde Balassi Bálint apjának vigaszára plántálta át németből a «Beteg lelkeknek való füveskertecskét», Kazinczy pedig a maga okulására kivonatolta össze a «Magyar geografia»-t és — nem tudom tényekkel igazolni, de fölöttébb valószerűnek tetszik előttem, hogy Balassi meg Kazinczy annak idején alighanem lobogó autodafét csi-

náltak ifjonti rigmusaikból. Rigmus vagy novella — egyre megy. A conclusiót le lehet ebből huzni.

Élénken emlékezetembe ragadt amaz eset, mikor körülbelül tíz esztendővel ezelőtt megjelent a könyvpiacra egy kötetke. Hazafias költeményeket foglalt együvé, szerzőjük egy 12 éves fiúcska, afféle «csodagyermek» volt. A költemények elébe előljáró beszédet is szűrt egy neves ifjusági író, T. R., lendületesen fölmagasztalta a költő-palántát és kifejezést adott ama nézetének, hogy a közönség még fog hallani a fiúról! Azóta eltelt tíz év, éppen elég arra, hogy a fiók-poéta hallasson magáról valamiképp, ámde ő hallgat mélyesen s bizonynyal a jövőben is hallgatni fog . . . Megjegyzem még a történeti valóság kedvéért, hogy a lapok nem nyilatkoztak valami hizelgő hangon T. R. vállalkozásáról.

Mindenesetre jellemző praecedens, mely alkalmat nyit az összehasonlítgatásra a szóbanforgó ténynyel. Az «Ábránd» szerzője megvizsgálódhatik, hogy nem áll egyedül példájával. Kivüle még sokan o-zakoznak az ő iróságával, kétes értékű dicsőségében; legalább is tudomásom van az «Ábránd»-nál még «flagrantsabb» ilyenemű esetekről.

Tisztába jöttünk magával a ténynyel és véleményünket nyilvánítottuk róla. De bármennyire rosszaló legyen is ez, a tény anyját mégsem tudjuk elítélni. Nem ítéhetjük el azért, mert merészkedésének okát nem az ő személyében véljük felföldözni. Másutt van itt a bibi. Azt hisszük, nem tévedünk, ha ezen kártékony okot a *vidéki sajtó* bizonyos orgánumaiban jelöljük meg.

Fájdalom, Magyarországon helyenkint nagyban fölburjánzott ama szellemi elcsenevészesezés, mely a gúnyos érrel megáldott embereknek és íróknak oly bő anyagot ad a csipkelődésre és ostorozásra: ez az, a mit helytelen általánosítással *provinciálisizmusnak*, *vidékiességnek* neveznek. Értünk alatta olyatén nagyfokú elfogultságot, melynek nyüge alatt bizonyos vidékek szülőttei, a szőlőföldjük egynémely állapotait vagy embereit — legyenek azok bármilyen jelentéktelenek — mértéktelen magasztalásokkal az égig emelik, idegen viszonyok

és emberek iránt ellenben a legridegebb zárkozottságot és szűkkeblűséget tanusítják. Annál nevetségesebb ez a ferdeség, mert a hatása alatt állókban modorra, vérré válik; annál sajnálatosabb, mert igaztalanságokra és tulajánatosokra hajtja őket. E szellem nyilvánul sok *vidéki hírlapunkban*, a melyek a sajtó nemes hivatásának valóban szégyenére válnak, olyannyira nagyzólok és e mellett kicsinyeskedők, izléstelenek és piszkolódók. Ezek üzik mánia-szerűleg egyes embereknek istenítését, másoknak sárral dobálását, ezek nyiltterein dúlnak betyáros kezekkel a magánbecsületben. Az ifjuságra azonban valójában romboló hatást azzal eszközölnék, hogy készséggel megnyitják hasábjukat a tollforgató zsenge diák előtt. Képtelen verselményeik, üres szerelmi ömledéseik, színésznőket dicsőítő emelygős ódáik, dagályos novelláik, *itt* látnak napvilágot. Nem csuda, hogy az éretlen fiu feje megkábul annyi glóriától; a nyilvánosság láza önhitt, pöffleszkedő frátert formál az eleddig szerény ifjúból, folyton-folyvást az irhatnomság viszke-tege bántja és kizavarja eddigi eszmeköréből. Megbomlik úgy a tehetségtelen, mint a tehetséges.

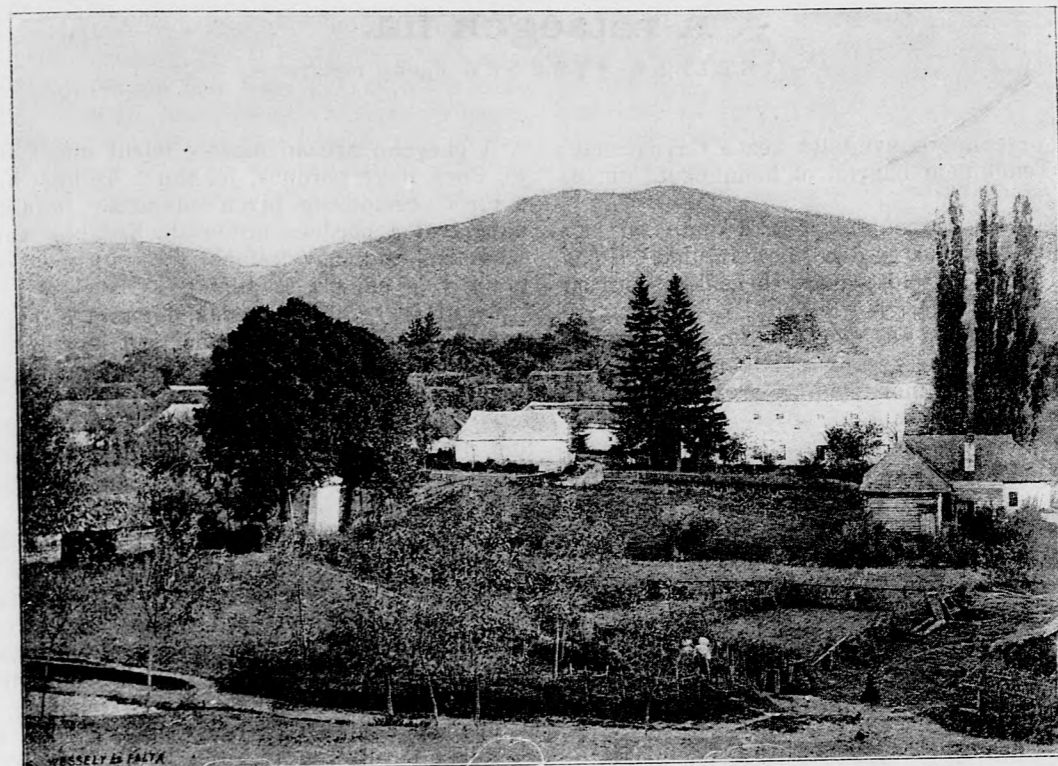
A tehetségtelen belelovalja magát abba a rögeszmébe, hogy ő zseni! a tehetséges tehetségének tudatában elbizakodik, lenézi társait és mestereit és balhizsemében, hogy ő már kiforrott egyéniség, abban hagyja önkép-zését, elhanyagolja tanulmányait. Mind a kettő fokozatosan csuszamlik alá a lejtőn.

Nézetek szét magatok körül és fogtok találni példákat, melyek szavaim igazságát megerősítik. Láthattok tehetséges ifjakat, kik ily sorsra jutottak s mint megannyi kiskerekegyszázi Petőfi, domszögi Jókai vagy szalókszentmártoni Molière «bojtárkodnak» egy-egy hátmögi vidéki «Tárogató»-nál. Taposó malom ez, melyből nehezen szabadulhatnak.

A ki hasonló babérokra vágyódnék, jegyezze meg magának ezt a képet. Azonkívül olvassa el és alkalmazza magára, a viszonyokhoz képest, Vörösmartynak egy epigrammiáját:

Bírónak még te kicsiny vagy:

Élj, küzdj és munkálj; s várd el ítéletedet!
Kemény Aladár.

Tájkép.

Tóth festménye.

F é l á l o m b a n .

Árnyas kertünk zöld hűsében
Ültem egy szép nyári nap,
Félig ébren-álmódózva
Árnyas lombú hárs alatt.

Fejem fölött, fönn az ágon
Gerle bűgött bús danát,
Körülöttem tubarózsa
Szórta szerte illatát.

Virágillat, bús madárdal
Andalító valami . . .
A virágtól s bús madártól
Sok szép regét hallani.

Balzsamos lég, bánatos dal
Félálomba ringatott,
S félálomban a madártól
Szép regét hallottam ott.

De mint álom, mely először
Épp' olyan mint a való:
Főlébredve szertefoszlik,
S fájó érzést hagy, ha jó —

Ugy e rege könnyű szárnyon
Dalos ajkról szállva rám,
Mint a lepke messze röppent,
Hogy elfogni akarám!

B. Gy.

A rétségek fia.

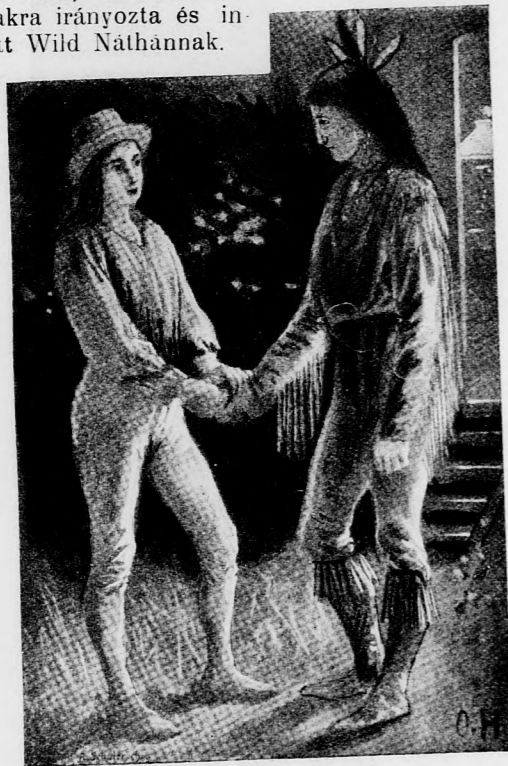
(42)

— TRELLEK FERENCZ ifjúsági regénye. —

Pál örvendezve nyujtotta kezét Cayugasnak: «Tehát nem hagytál el bennünket, oh, ez szép!»

— Töröm a zuzáját, kiáltá a kentuckyi, hisz ez a mi skalpoló vörösbőrű barátunk! Hozta Isten, uram, örülök, hogy becsületes arczát látom.

Ő is megrázta a cheyenn kezét. Cayugas körülnézett, fürkészve méregette az angolt, ki hasonló figyelemmel tekintett arczába, szemét Brownra, az arkansasiakra irányozta és intett Wild Náthánnak.

— Oh, a cowboy itt van, ez jó, ő barátja a cheyenneknek.

— Igen, fiatal főnök, én mindig jó barát-ságban álltam a cheyennekkel, így is van a legjobban, tartsuk meg továbbra is! és szintén kezét szorított Cayugasal.

— Mindenki számára vannak itt lovak?

Megmutatták neki a paripákat és az öszvéreket. Puck, ki Cayugas mellett állt, így szólt hozzá:

— Tudod mit, játszuk a párducz szerepét, hogy szabaddá tegyük magunk előtt az utat.

A cheyenn arczán mosoly jelent meg: «Oh, jó, Puck nagy párducz, jól van». Tudta, hogy a törpe csalódásig híven utánozza hatalmas hangjával a párducz ordítását. Korábbi vadászataikon csak úgy tréfából gyakran megijesztettek vele embert és állatot.

— Itt öszvérek is vannak, folytatá Cayugas, ezeket szabadon kell eresztetni s a kawok gondolják, hogy mi menekülünk, és utánuk fognak eredni.

— Pompás, főnök, szólt Wild; én megfuttatom őket, de úgy, hogy azok künn azt hiszik, hogy egész lovas ezred robog a rétségen keresztül.

— Jól van. Még egyszer föl kell a tündöklő varázsfényt lobbantani, az egészen elvakítja a kawokat. Azután futásnak eresztetni az öszvéreket nyugat felé. Utánuk veti magát vagy ötven kaw. Ujból magnézium-sodronyt gyújtottak és a messzelátókkal átkutatták a síkságot, de most sem mutatkozott semmiféle gyanús jelenség. E közben előkészíték az öszvéreket, a fény kialudtakor a rétségre vezették és fejekkel nyugatnak irányozták őket. Wild Náthán és az arkansasiak négy kis darab taplót vettek kezükbe. Ezeket meggyújtották és mikor már szípközébe égtek, adott jelre egyszerre az állatok farka alá dugták. A fájdalomtól kinyírt négy lábuk vad futással rohantak neki a rétségnek, még pedig, mint ezélezték, nyugati irányban. Nyomban rá vágató lovak dobaja jutott gyöngén a halgatózók fülébe, bizonyos-gul annak, hogy a kawok éberek voltak és utánuk eredtek üldözőbe.

Most elhatározták, hogy a lovakat a cserjés északi végére vezetik s mihelyt az indián meg Puck visszatérnek, a menekülést innen foganasztják.

Cayugas kése kivételével letette fegyverzetét, hasonlóképen cselekedett Puck is, ki puskája helyett ijjat vett magához és mindketten kiléptek a rétségre. Óvatosan suhantak délfelé, hol a kawok főserége táborozott. Oly sötétség uralkodott, hogy csak néhány lépésre láthattak maguk előtt. Már jókora utat megtettek, a nélkül, hogy valami ellenség felére bukkantak volna, bármily feszülten hallgatóztak is, mikor váratlanul közéjük egy hang szólalt meg. Nesztelenül bukkant le mindketten a fű közé. Tisztán odahallatszott hozzájuk kaw nyelven, mely elég közel rokon a cheyenn nyelvjáráshoz, hogy a halgatózók megérthették:

— Ifjaim elérik és visszahozzák a halványarczuakat. Előbb nem akarok behatolni a cserjésbe. Ki tudja, mily igézet hagytak ott hátra, mely vést hozna fejünkre. A Szürke Medve javas-embere közöttük volt és láttad, mily varázslatot képes ő művelni; eloszlatja fényével az éjszakát.

— De Varjutoll várakozik ránk, főnök. Könnyen megtörténhetik, hogy ha mi nem vagyunk itt segélyére, a cheyennek visszaűzik őt észak felé és akkor mi egymagunkban állunk az Arkansas és Verdigris között.

— Csak világos nappal nyargalunk majd a Véres Területre és a kiowákat még estére elérhetjük. A cheyennek messze vannak, nem merik üstökeiket mutogatni.

— Bölcs vagy főnök, ám e halványarczuak ellillantak, ifjaink sarkukban vannak és mi sem akadályoz bennünket, hogy útnak induljunk észak felé. A Fekete Felhő nagyon tapasztalt és okos harezos és a yengee-k sok puskát meg löpört adtak neki.

— A cheyennek vaksággal vannak megverve, azt hiszik, hogy hátukban vagyunk, délre a Verdigristől és nem mernek annak partjától elmozdulni. Nem gondolhatják el, hogy mi a sivatagon jöttünk át, az Arkansason keresztül. Csak akkor fogunk elvágatni, ha a nap már fényesen világít.

A beszélők, kiket csak homályosan láthattak a fűben rejtőzködők, eltávoztak. Cayugas és Puck ekkor még nagyobb vigyázattal folytatták tovább útjukat. Egyszerre csak halk lönyörítés érte halgatózó fülüket: most már tudták, hol tartózkodnak a kawok paripái, de valószínűleg maguk a harezosok is.

Csakhamar néhány alvó, indiánra bukkantak, kik leheveredtek a fűbe és csak a legnagyobb óvatossággal kerülhették el, hogy velük össze ne ütközzenek. Mind kivehetőbben hangzott most már a lovak prüszkölése és rugódózása. Kissé elkanyarodtak az utból, hogy az állatokhoz ferközzenek, kik a zaj után itélve, egy tömegben állhattak.

Rövid idő múlva odaértek és meggyőződtek, hogy a lovakat csak úgy terelték össze, bizonyára azért, hogy bármely pillanatban hasznukat vehessék. Mintegy tíz lépésre nyomultak előre. A közelben nem mutatkozott harezos.

Tompa, rekedt morgás hallatszott föl most a fűből, az állatok megremegettek... azután relettent ordítás rekkentette meg a levegőt, minőt a párducz csak legmordabb dühében hallat. A halálfélelemtől elfogott állatok ellenállhatatlan erővel tépték el fekeiket és szilaj ugrásokban rohantak bele az éjszakába. Az indiánok talpra szöktek, kiáltani kezdtek, néhá-

nyan lovaik után szaladtak, füttyöngetve, csalogatva őket, de hiába, föltarthatatlanul száguldott tova az egész csapat.

Cayugas és Puck e sikerült párducz-majmolás után nagy sietve visszacsusztak és ugyanazon ösvényen, melyen ide jöttek, iparkodtak a tábor másik oldalára. Tisztán hallották a főnök parancsoló szavát:

— Ez nem volt párducz, kutassátok át a füvet, ellenség lopódzott közibünk! Am a sötétség oly áthatlan volt, hogy meddővé vált minden kutatás. Kétszer is jöttek puhatóló kawok közelükbe, de ha észre is vették őket, bizonyára társaiknak gondolták. Puck és Cayugas markukban szorongatták késeiket, hogy mindenkiket, ha fenyegetné őket, leszurjanak. Minthogy azonban a párducz-ordítás a cserjéssel ellenkező oldalon harsant föl, az ellenséget ott keresték és nem abban az irányban, melyen ők igazában haladtak. Az ijedelemtől megbódult állatok dobogása is már mind messzebből és messzebből hallatszott, végre teljesen elhalt.

Mikor Puck és Cayugas a tábortól már jól eltávolodtak, futásnak eredtek a cserjés felé. Néhány percz múlva megérkeztek. Aggodalmas feszültséggel várakoztak az oly sok veszélyvel kapcsolatos kaland sikerére és örömjongva hallották a paripák elszáguldását. Mindnyájan ott állottak megnyergelt lovaik mellett, csupán-csak a néger hiányzott. Mikor előbb Sir Reginald borral vendégelte társait, nyitva felelte a koci hátulso részén levő rekeszt, hol szeszes italait tartotta és a félelem üzte néger vigaszt keresett és talált az ott felhalmozott rumospalaczkokban. Mikor menekülésre készülődtek, utána néztek és ott lelték tökrészen a koci alatt. Gondolni sem lehetett, hogy ily állapotban, életre-halálra szóló lovaglásra magukkal vigyék, ezért ott kellett hagyniuk a szerencsétlent.

Óvatosan vezették ki a lovakat a rétségre. Puck meg Bill a Thunder nyergébe segítették a sebesült trappert, ki hősiösen elfojtotta vállá fájását; azután valamennyien paripáikra pattantak.

— Becsomagoltad a történeteket, Fred?

— Parancsára, Sir Reginald.

— Pisztolyaink benn vannak a nyereg ká-pába, Fred?

— Parancsára Sir Reginald.

— Ha én lövök, te is lösz és mindannyi-szor eltalálok emberedet.

— Parancsára, Sir Reginald.

— Én ön mellett fogok lovagolni, Sir Reginald, hogy megvédelmezem az indiánok ellen, mint azt szerződésünk előírja, szólt Walker.

— Well, sir ön mindeddig megtette köteles-

ségét, teljesülse továbbra is. — És a bölényvadász az angol oldalára terelte lovát.

Minthogy legközelebbi veszélytől ama lovas rajok részéről lehetett félni, melyek a cserjés északi részén kóvályogtak, ezen oldalra fordították összes figyelmüket. Lépésre szorították lovaikat. Cayugas ment elől, mögötte elsőnek lovagolt Puck, Villám hátán. Pál Brown mellett haladt, hogy szükség esetén az öreg, bár még mindig nagyon is jómagabiró ember segítségére legyen.

Kétszeres éberség volt kívánatos, minthogy a lovak elszáguldása a főtáborból bizonyára magára vonta a baloldalon tartózkodó kaw seregek figyelmét és gyanakodását. A cserjés már jó messze maradt mögöttük, bár lovaikat csak lasan léptették előre. Egyikük sem ejtett szót sem, mindannyian hallgatóztak és szemük kutatva nézett az éjhomályba.

Árnyék módjára, nesztelen léptekkel ment az indián. Finom füle kivette, hogy lovasok jönnek velök szembe. Csöndesen megállást parancsolt és valamennyien fegyvereik után nyultak. Cayugas Puck oldalára huzódott.

Kis távolságra balról egy ellenséges csapat robogott el mellettük. Azt hitték már, hogy észrevétlenül maradnak, mikor egy magányos lovas, ki a csapatot követte, közelebb vetődött a menekülőkhöz és a mozdulatlanul állókat jól szemügyre vette. Azok mindnyájának már előzőleg szigorúan eszébe adták, hogy mélységes csöndben maradjanak és csak akkor tüzeljenek, ha Cayugas vagy Grizzly parancsolja azt. Puck készenlétben tartotta íjját.

A magányos indián valamit oda kiállt nekik és feléjük vágatott.

— Lőjj, Puck! suttogta a cheyenn. Mikor az ember tíz lépésnyi távolban volt, megpendült az ív hurja és a nyíl mélyen mellébe fúródott. A szerencsétlen velőtrázó sikolyra fakadt.

Hatalmas szökkenéssel termelt Cayugas Puck lovának hátán és a törpe mellé szorulva, kiállt «Előre!» Sebes vágatásnak eredtek, legelőül a Villám hátán, mely pompásan hordozta két lovasát. Köröskörül megrendült a táj, lovas csapatok zürzavars ide-oda robagása hallatszott, ám a sötétség oly álhatatlan volt, hogy csak a fül sejtette meg az ellenséget, mely a szökevények nagy öröme háta mögött vala.

Harsány vezénylő kiáltás hangzott föl most az éjszakában és a vágató lovak dobogása egy szempillantás alatt elnémult. Nyilvánvaló volt, hogy a kawok hallgatózva akarnak meggyőződni, hol lappagnak ellenfeleik, kik oly meglepő módon merültek föl közöttük.

— Megállni! kiáltá Cayugas és mindnyájan megrántották méneik fékét.

Mélységes csönd uralkodott egy perczre a végtelen rétségen. A kawok megint nem tudták, hol kell keresni ellenségeiket. A némaságot hát harsány kiabálás szakította félba és jobbról-balról újra fölhangzott a vágató paripák patainak dobaja.

— Előre! csendült meg most a cheyenn hangja és előre zúgott a kalandos kis társaság, rohanó iramban, mindegyre egyenes irányban. A fiatal főnök időről-időre halk, de átható füttyentést hallatott. Nemsokára örvendő nyereséggel érkezett rá válaszul.

— Lám, itt van a lovam, szólt Cayugas; megállást parancsolt és leugrott a Villámról. Tüstént rá löháton jelent meg, kezében hosszú lándzsa. Kitünően iskolázott lova türelmesen várakozott urára.

Azon megállás alatt, melyet a cheyenn vett igénybe, figyelmesen halgatóztak mindannyian. A mögöttük vágató ellenség zajából kiderült, hogy a kawok, a mennyiben lovaikat összefogdosták, tömörültek és most egyetemesen jobbfelől törnek utánuk, még pedig nem nagy messzeségben. Látni azonban mit sem lehetett belőlük.

Az üldözöttek célja keleten feküdt és pillanatnyilag az üldözők is ezen irányt szegték be. Rövid időre az a gondolat merült föl, hogy északra fordítják futásukat, ám Cayugas ezen indítványt visszautasította, azon érvelve, hogy így a kiowák elé vágat és könnyen két tűz közé kerülhet. Ez esetben ama veszély is fenyegetett, hogy így teljesen letérnek a keletre vezető útról. Azon maradtak tehát, hogy megtartják eddigi irányukat.

Kissé balra tartva, sebes vágatvást tettek meg néhány mértföldet, mikor a kawok lár-mája váratlanul jobb felül hangzott föl. Ugy-látszik északnak kanyarodtak, hogy ott keres-sék ellenfeleiket. Fájdalom, kissé későn fedez-ték föl üldözőiknek eme mozdulatát, hogysem kijátszhatták volna. Grizzly és a cheyenn harcra szánták magukat. Gyorsan megegyez-tek ezen és egyszersmind elhatározták, hogy az összecsapásnál a cheyennek csatakiállítását hangoztatják. Megállították lovaikat és szájról szállt a szó: «Mihelyt a kiáltás fölhangzik: tüzelni!»

— Készen állnak a lövésre pisztolyaid, Fred?
— Minden rendben van, Sir Reginald, volt a stereotip válasz.

A kawok szilaj iramban zudultak előre. Meg-látták a szökevényeket.

(Folytatása következik.)

Arany János Petőfiről.

— A „Tanulók Lapja” számára írta: Baross Gyula. —

(4)

Az «Egressy Gábornak» czimű vers, — mely nem egyéb, mind költői üdvözlése a szerencsésen előkerült művésznek — szintén 1850-ből való, mint a két előző költemény, de az év más szakából.

Nagy változást látunk itt a költő lelkiállapotában. Igaz, hogy más alkalommal iratott és később mint az eddigiek, de ennek daczára is nagy örömmel látunk egy új vonást kiemelkedni belőle: a haza jövőjében való bizalmat. Ő, a ki kevéssel előbb még maga kérde: mire a dal? hisz' nincs nép Caledonián, kit felgyujtja éneke, most bátran kiáltja:

«Föltre kishitűek, föltre! nem vezett el —
Élni fog nyelvében, élni művészzel,
Még soká e nemzet!
Föl, merész versenyre, kinek az istenség
Nyujtá dallamos ajk s honi hárfá kincsét!
Zengjen a ki zenghet».

Az erőt, hogy a biztató szavakat kimondhassa a visszaemlékezés kapcsán nyeri, mikor átgondolja a multat s maga előtt látja a jelen szellemi gárdáját.

Örvendene az örvendőkkel, de lelkében még érzi a sajnó fájdalom nyomait, mely eltűnt jó barátaira viszi gondolatait. Lelkét egy zöldelő fához hasonlítja, melynek minden ágát megüté egy siralmas átok. «Most azonban egy a másik után épül, nyerve lassan-lassan az élet kezéből: lombokat és zöld színt».

«Haj! csak egy nem akar éledni . . . hiába
Jött a lanyha szellő, kikelet nyílása,
És a nyári harmat . . .
Ő, kit úgy szerettem, ő, kit úgy szeretted
A közös barát nincs örömmünnepednél
Lantja mélyen hallgat.

„De fátyolt a búra . . .

mondja tovább

— — — — —
Ki tudja, hát ő nem jön-e el? . . .
Hátha eljő — s dalland.

A barátság ünnepe érzelmi kapcsolat alapján eszébe juttatja Arany-nak Petőfit, kinek halála még nem volt bizonyítva. Ez a részben jóleső bizonytalanság s a körülötte lévő öröme, jókedve a remény felé tereli lelkét, sőt erőt ad neki, hogy maga is biztasson a munkára.

Ehhez a csoport-hoz — az 1850-diekhez — még két olyan költemény tartozik, melyet tárgyalásunk körébe vonhatunk: az «Emléklapra» és «A honvéd özvegye». Ezek már egészen más jelleműek, mint az eddig tárgyaltak s minthogy tisztán Petőfi emlékezetének vannak szentelve, még érdekesebb világításban tüntetik fel azt a sokat emlegetett eszményi fénykört, melylyel Arany barátja alakját bevonta. Ez a két költemény azért is fontos, mert itt költők alakját s a veszteséget, mely övéit érte, némi viszonyos kapcsolatban állítja elénk. Mert bár a többi csupán vonatkozásaik által idetartozó költeményekben is sok melegség és szeretet veszi körül Petőfi alakját — mégis: e két költemény az, melyekben ellentétes hangulatok hatása alatt először önti ki lelke keservét, érzelme melyet egy teljes költeményben.

Az «Emléklapra» a mély fájdalom s a részvét ihletése alatt keletkezett. A megnyilatkozás erejét enyhíti ugyan az alkalom, melyre iratott, de érzése azért nem tagadja meg önmagát. A bizonytalanság is kísért még benne, de már látjuk, hogy reménye nincs. Arany — a bánat embere — küldi e lapot, melyet az ő emlékének áldozott könyvek nehezitenek; a költő küldi a költő özvegyének bánatos üdvözlétül.

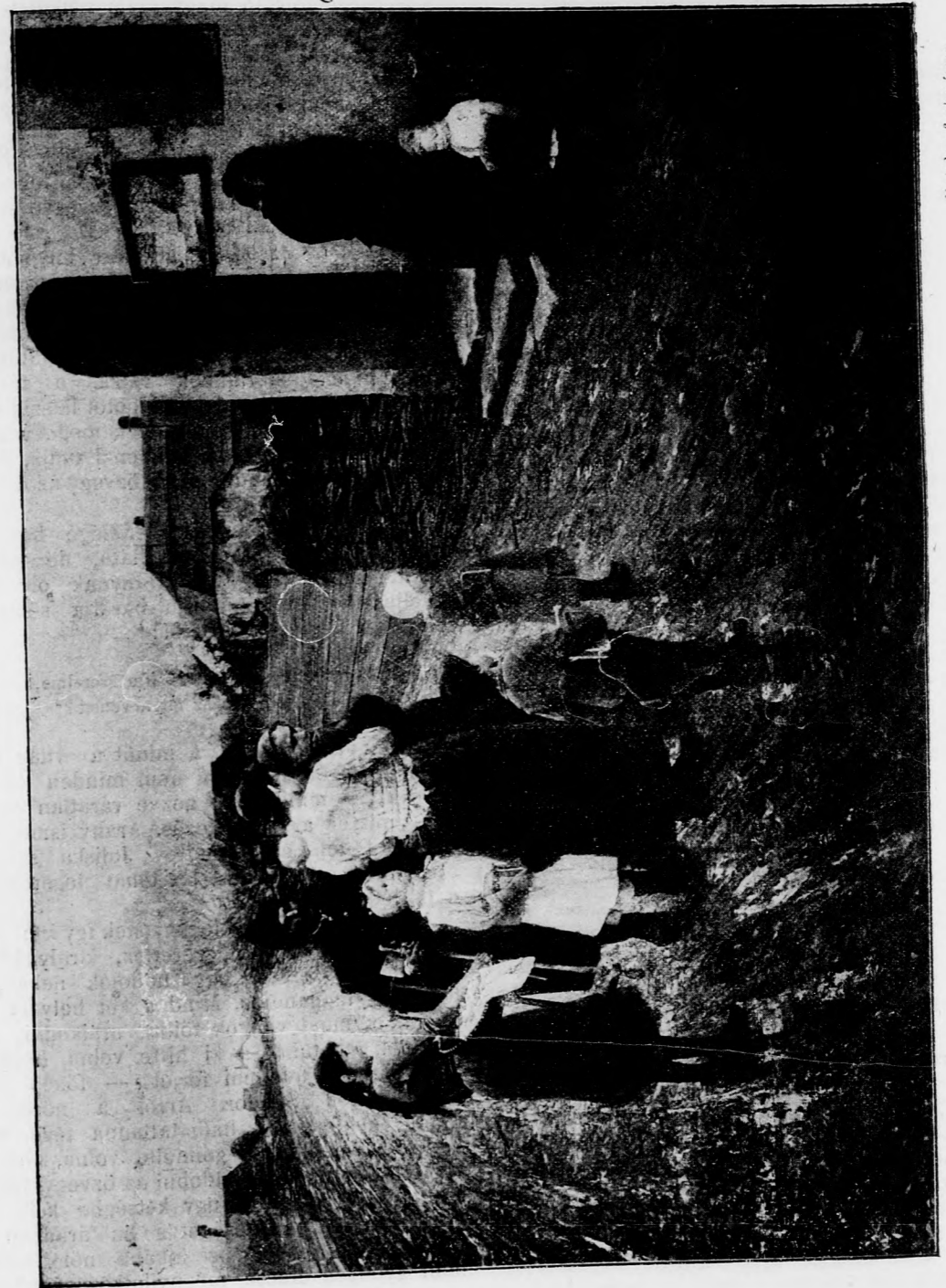
«Keresd fel őt, mondja Arany, de, kérded merre? hol? Azt nem tudom . . . valahol a világban:
Hisz utasítani fog minden bokor,
Rendes lakát, hol vette a hazátlan!
Ottan keresd föl és vigasztalásul
Beszélj el néki súlyos életem.
Vidd asszonyodnak, egyszerű lapocská,
Szíves, de bánatos üdvözlétem».

Arany e költeményt az 1850-dik év elején írhatta, a mikor még Petőfiné Szendrey Julia nem tette le nyilvánosan a gyászruhát, mert alig hihető, hogy ő — kinek gyöngéd érzése az ilyenekben, de általában költői őszintesége eléggé ismeretes, — ellenkező esetben is megírta volna. Ő úgy hitte a dolgot, a mint azt leírta s a mely egyedül helyeselhető erkölcsi szempontból:

Gyászban találod őt — mondja
Oh hogy is ne! — őt:
— Ki az, kinek oly méltó gyásza van!
Mint honleányt, mint özvegy árva nőt:
Igy is, amugy is oly boldogtalan!

KARTHAGO OSTROMA.   Conröder festménye.

VALLATÁS.

Pataky festménye.

Szendén illessed fájdalmát szívének
Hogy eszmélése kínzó ne legyen.
Vidd asszonyodnak egyszerű lapocska,
Szíves, de bánatos üdvözetem!

Majd mintegy vigaszul teszi hozzá, de egy-
szersmind tőle is azt kér, midőn így folytatja:

«Mondjad, hogy én is kettőt gyászolok;
Az ő siralma testvér az enyémmel;
Más a viszony, nem más a tárgy, az ok;
Bir-e még ő? én nem bírok reménnyel.
Oh, a reményből nyujtson egy sugárt, egy
Még hervadatlan fűszalat nekem! —
Vidd asszonyodnak egyszerű lapocska
Szíves, de bánatos üdvözetem!»

«Mikép az elszakadt hű férjet ő.
Keresem én az eltűnt hív barátot: . . .»

Keresi, de hiába . . . Bujdosik-e vagy már
nyugszik . . . bizonytalan. Az élet sötét, a
temető néma . . . feleletet nem kap senkitől.
Már nevét se hallja, mintha e név oly könny-
nyen feledhető volna. De nem csoda! Enyé-
szet dül a nemzeten, melynek titkos sóhaját
csak ő érzi s érti:

«Fog-é zendülni még költője lantja?
S ha fog zendülni síkon, bérczeken? . . .»

Ez a megértett sóhaj és az ő szubjectiv
érzése csodálkozva kérdezteti vele:

«Mért nem megyünk el a magános völgybe,
Hol ciprust ültet a gyász hír neki?»

mert valóban:

Tanubizonyosság lenne annak földje,
Ott hullá-e a dalnok vére ki?
Minden csepp vérből új virág kelendett
És több madár zeng ott a ligeten . . .»

Kérdéseire választ nem kap, senki sem tud a
költő felől biztosat mondani. Ez ismét a kétel-
kedés, a bizonytalanság felé tereli lelkét s bár
e kétség-reményét nem is növeli, mégis némi-
leg megkönnyebbül. Megnyugvását az utolsó
versszakban fejezi ki, s ennek két sorát
Petőfiné hamarabb beteljesíté, mint bárki hitte
volna:

«Majd csak felszárad a köny . . . ámdé a bű?
Oszlik talán egy hosszú életen. —
Vidd asszonyodnak egyszerű lapocska
Szíves, de bánatos üdvözetem!»

Ime rövid vázlata és ismertetése annak a
költeménynek, melyet a belőle kiáradó érzés
melegsége folytan magyarázat nélkül is Arany
legszebb művei közé soroz mindenké.

A szerető lélek erőlködését látjuk, mikor
vigaszt akar nyújtani a veszteségben részesé-
nek, de nem sikerül: érzése, képzelete mind
csak oly képeket idéz fel, melyek által önma-
gában mélyed, állapotában erősödik. Érdekes
e költemény annál az ellentétnél fogva, me-
lyet egy másikkal «A honvéd özvegyé»-vel való
összehasonlítás tüntet föl.

«A honvéd özvegyét» erkölcsi megbotránko-
zás sugallta. Míg az előbbi költeményen a kö-
zös veszteség feletti közönsnek hitt fájdalom
érzete vonul át, itt a hitvesi könnyelműségen
való felháborodás szolgáltatja az indítékot. A
leírás hangja, az alakok rajza, a tárgyalás
egész menete ezt a lelkiállapotot látszik vissza-
tükrözni. Az alakok nincsenek megnevezve, de
az első elolvasás után mindenki tudja, hogy a
honvéd Petőfi Sándor s az özvegy az ő hűtlen
hitvese.

A költői alakítás nagyszerűsége bámulatra
mélto, az érzés ereje megható, de egyszer-
smind érthető is. Fájt Aranynak oly korán
beteljesedve látni, mit ifju barátja sötét sejt-
telemmel kérdez hitvesétől:

«Rá birhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?»

Olyan viszony után, a minőt a világ Petőfi
és neje között fennállni nem minden ok nél-
kül hitt — mindenkire nézve váratlan és meg-
lepő volt ez a színváltozás. Arany ismerte leg-
jobban Petőfi és Szendrey Juliska szerelme
történetét, őt sujtotta le tehát legerősebben
a csalódás.

Arról a nőről, ki völgyénekegyen így irt: «Rab-
szolgád vagyok, mert szeretlek, királynéd va-
gyok mert szeretsz, ugy hódolok neked, így
felöllelek magamhoz. Mind a két helyzet bol-
dogítóbb, mind világok fölött uralkodni, mint
istennek lehetni», — ki hitte volna, hogy va-
laha el tudja felejteni férjét — főképp ha e
férj: Petőfi Sándor. Arról a nőről, kit
Petőfi egekig emelt, halhatatlanná téve emlé-
két költészetében, ki gondolta volna, hogy rö-
vid felév után képes eldobni az özvegyi fátyolt.
S ha mégis megtette, ugy kétségbe kell von-
nunk érzelme őszinteségét s ha áradozó so-
rait olvassuk, ezeket is inkább női hűsága,
mint gyöngéd érzése megnyilatkozásának kell
tartanunk.

«Csatába ment az ifju honvéd,
Kemény véres volt a csata;

Tengernyi néppel küzdve, megtört
A fölkelők kicsiny hadja;
De megtartá a tért, hol az nap
Élethalálra ütközött,
Mert ott esett el mind, a téren! . . .
A honvéd is azok között.

A csatahely: Segesvár; a honvéd: Petőfi.
Ott fekszik a haldoklók közt ő is:

Nehéz két sebbel kebelén
Két seb . . . mind a kettő halálos
Egy jobb, másik bal felén.

Az egyik látható, e másik nem; s mégis az
utóbbi győtrőbb! . . . mert a szívben van az.
Hazaja és kised családjá foglalkoztatják
utolsó perczben is gondolatait. Mind a kettő
remény nélkül, elhagyottan marad . . . ez fáj
megtört szívének. Nem fájna — ugymond —
a halál, ha láthatná még egyszer őket, kikért
szíve elni vágyott. De azok messze vannak, s
— mint ő véli — bű és kétség közt várják a
férjet s az apát.

Ajka még egy «Isten hozzá»-dot jelez,
azután:

«Száll a sóhaj . . . elhunyt az ifju
Egyedül — annyi nép között».

A honvéd ifju hitvese pedig várt-várt, ujre-
ményével telve, de bánatosan térve nyugalomra,
mert a kit ő várt, csak nem jött. Majd fölvevé
a gyászruhát. A szép özvegy azonban nem
maradt vigasztalan, szórakoztatta őt az imádók
serege s midőn a mit várt, bizonyos lón, egy
más ifjunak nyujtá kezét . . .

Ez a sor: «s midőn a mit várt, bizonyos
lón» a legkiméletlenebb vád, mely Arany ré-
széről e nőt érhető, de volt alapja s a közvé-
leménnyel is találkozott. «Feledte a feledhe-
tetlent» hangzik újból a szemrehányás; majd
felhang e hanggal s új kép tárul elénk:

«Vig a menyegző; cseng a jó kedv;
Hullámkzik a dal és zene;
Sugár gyanánt lejt a mennyasszony.
Hódit, varázsol kelleme;
Künn rémes éjtél átkozódik,
Fű, sir dühében a vihar:
Benn az öröm jár telt kehelyvel
A zene szól, a tánc szilaj».

De a vig jelenetet rémesebb váltja fel, mi-
kor a mulatók termének küszöbén «véres
arczczal a honvéd megjelen».

(Folytatása következik.)

Névtelen hősök.

— A «Tanulók Lapja» számára —

«Szép napok, arany napok!» . . .

— Ezekről beszélnek a nagyapák unokáik-
nak, ezek a napok lelkesítik az utókat, ezek-
nek emléke él a nép ajkán dalban, regében s
ezek tanitanak minket is hazaszeretetre! Ne
feledjétek ezeket soha, vessétek szívetekbe,
hogy azt onnan ki ne törülhesse senki! Mert
sok szép időket jegyzett fel a történelem, de
alig van párja azoknak a szomorú, de mégis
szép napoknak, a melyek alig félszázaddal
előzött ragyogtak fel és tüntek le . . .
. . . Emlékezzetek!

Végéhez közel az 1848-iki esztendő.

A d . . .-i collegiumban nagy mozgalom
uralkodik.

A diákok kettesével, hármásával járknak
az ősi iskola előtt, összedugják fejüket s be-
szélnék, suttognak csendesen . . .

A hó lassan szállong, az emberek szótlanul
sietnek tova . . .

A collegium tágas, máskor olyan zajos ud-

vara most csendes, nem veri fel piros arczu
ifjak csengő kacagása; nem hasítja a leve-
gőt keményre gyúrt hógolyó, az udvar köze-
pén nem látható az idomtalan hőember, a
mely eddig soha el nem maradt. És most
ezekre nem is gondolnak a fiúk; komoly arc-
zczal lézengenek az iskola előtt fekvő kert hó-
val fedett útain.

S mikor az öreg csengetyü megszólal, szép
csendesen begyűlönek a tanterembe. Bodó Pista
nem hajigál összegyűrt papirdarabokat a Fe-
kete Gyuri fejéhez, a mint azt eddig csele-
kedte ötödik osztályos létére; hanem rákönyö-
köl a padra s úgy beszél az előtte ülő Só-
lyom Sándorral, az osztály egyik legjobb ta-
nulójával.

— Nagy fába vágta fejszédet, mondja Pista.
— Nem bánom! szolt Sándor, — a mihez
hozzáfogtam, Isten segítségével kiviszem.
— De mit mondanak majd tanáraink?
— Tanáraink? — Mit gondolsz, azok nem
mennek-e el?

— Azt elhiszem, hogy azok elmennek, hanem mi, gyermekek, 15—16 éves fiúk, hogy mehetnének el?

— Miért ne mennének? Hiszen senkit nem erőszakolunk rá! Felszólítom az osztályt s a ki magyar, a ki érez keblében bátorságot, erőt karjaiban: az biztosan jönni fog velünk. A gyáva, a gyenge, hadd maradjon itthon, nincs nekik ott helyük, a hová férfiak kellene!

— Jó, jó, de mit szólnak szüleink?

— Sándor elgondolkozott . . .

— Szüleink, mondod, szüleink . . . csak szüleitek, nekem nincsenek szüleim. Árva vagyok, nincs is más rokonom azon a nagybátyámon kívül, a kinek most kenyerét eszem. Hanem nektek vannak szüleitek, a kiknek engedelmességedni tartoztok; gondoltam erre is és csakugyan, itt a legnehezebb eligazodni. Mert, mit gondolsz, melyik szüle ereszténé el gyermekét, ha odaállna elébe s azt mondaná: engedjétek, hadd menjek a halálba! Nem visszatartaná-e, nem megdorgálná-e? — Jól tudom én mindezeket. Hanem, azt gondoltam, hogy ez egyszer nem lehet eleget tennünk szüleink parancsolatának; nem fogjátok mondani, hova mentek, vagy mikor mentek, hanem titokban elhagyjátok a házat egy éjjel, bocsánatért könyörögtök az Istennek és jöttök velem! Ne féljétek, a remény új erőt öntkarjaitokba, hogy megegyeszen látni fogjátok a szülői házat s kettőztetett bátorsággal szállunk szembe a viharral! Emlékezzetek az egri nőkre, hogy védték meg hazájokat! Ha e gyöngye nem ellenállni mert a vad ellenségnek: miért ne állanánk mi, a kikre ugyis e kötelesség teljesítése vár! Ha Isten úgy akarja győzünk, vagy meghalunk, de ne mondja senki a magyarról, hogy gyáva volt, félt a haláltól, ne mondja még rólunk, ifjakról, gyermekekről sem!

Sándor olyan lelkesülten beszélt, hogy arca kipirult, szemei ragyogtak. Pista némán, bámulva hallgatta; az osztály nagy része köréjük gyűlt s mikor elhangzott az utolsó szó: dörgő éljenzés rázta meg a termet, a fiúk felugráltak s tombolva kiálták:

— Elmegyünk mind! Éljen Sólyom Sándor!

Bodó Pista megszorítá a Sándor kezét s csendesen azt mondá:

— Te, ha így haladunk, egy hét alatt az egész osztály fejére teszi a veres szipkát!

E perczen belépett Tomori tanár úr.

A fiúk helyeikre ugráltak, mély csend lett egyszerre, csak a kipirult arcok árulták el, hogy valaminek történni kellett. Tomori tanár úr nem szólt semmit, hanem végigjártatta szigorú tekintetét az osztályon, leült a katedrara és sokáig ült ott szótlánul, szemeit folytono-

san a fiukra szegezve, mintha mindnek a szívébe akarna látni.

Hosszu, nyomasztó csend állott be . . .

Végre aztán szólni kezdett az osztálytanár úr. Hangja érczes volt, mint mindig, tekintete férfias, szigorú, mint rendesen:

— Fiúk! Nehéz idöket élünk. Hazánkat,

szabadságunkat akarják tőlünk elrabolni. Magyarok vagyunk s azt akarják, hogy ne legyünk azok! A lélek felháborodik bennünk, mikor ez irtózatot dolgokat halljuk. — Minden, minden csak arra tanít most, hogy:

— Tenni kell! És teszünk is. — Tudjátok, mit tettek a francziák: azt fogjuk tenni nemsoká mi is! Felkél a nemzet, mint egy test, egy szív, egy lélek és hiszem Istenem: meg is védi függetlenségét. Ha a férfiak elhullanak, helyökbe lépnek a fiak és un kák, kardot fog az agg is, vagy jó idö, hogy a nő is — vérrel pecsételjük meg e haza szabadságát!

Itt egy ideig elhallgatott. Csend ült a teremben, még egy pissenés se hallatszott. Aztán csendes hangon folytató:

— Fiaim! Vészes napok járnak felettünk s ezért nem lehet, hogy a tanítást, a tanulást tovább folytassuk. Én nehéz szívvvel, fájó lélekkel bocsátalak el benneteket, — mert ki tudja, mikor és hol találkozunk ismét? Vagy látjuk-e többé egymást valaha! . . . Mi, férfiak, a mit tehetünk, megteesszük a honért, ti pedig fiaim, menjétek haza, imádkozzatok Istennek, hogy mentse meg hazátokat! Még most reátok nincs szükség, mi állunk ki előbb a síkra; hanem ha mi elesünk: akkor hagyjátok ott ti is a szüleik házat, lépjétek helyünkbe s védjétek tovább a hazát, míg csak remélni, míg csak lehelni tudtok! . . . Ezeket akartam csak mondani. Most elbocsátlak, fiaim! Isten áldjon meg benneteket!

A szigorú arc most sem változott, csak a hang remegett kissé néha, néha. A derék osztályfőnök kezét fogott mindenik tanítványával, mindenik mondott egy «Isten hozzá»-dot.

Utoljára maradt Sólyom Sándor meg Bodó Pista. Mikor velök is kezett fogott, azt mondá Sándor:

— Lesz még olyan idö, mikor a gyermekek férfiakká lesznek!

Pista meg így szólt:

— Nem leszünk méltatlanok elődeink nevéhez, tanár úr!

S azzal ő is eltávoztak. —

Tomori tanár úr komoran nézett a távozó után; elgondolkozott a szavakon, melyeket az a két jó fiu mondott. Szerette az egész osztályt — pedig a fiuk tán el se hitték volna, — hanem azt a két fiut, a kik utoljára bucsuztak

töle el, talán mégis jobban szerette . . . Néki nincs fia; Sándor pedig árva, ki tudja, hogy él meg e zavaros idöben? . . . Hátha magához fogadná, fiává tenné? testvére lenne annak az egyetlen leányának? . . . Hiszen könnyen megélnének hárman is! Meg aztán a jó Isten is megáldaná érte . . . Ugy lesz, bizonyval úgy lesz! Fiává fogadja!

Hivatá a pedellust s azt mondá neki:

— Délután két órára küldje el hozzám Sólyom Sándort.

S azzal ő is elhagyta az üres iskolát.

*

Délután Sándor elment Tomori tanár úrhoz. Sokat beszélgetett a szigorú emberrel; — s addig-addig beszélt vele, hogy az megölelte, megcsókoita s azt mondá: «Fiam vagy, Sándor! nekem úgy sem adott az égfiut s én fiammá fogadlak. — Erzsébet lányom, gyere csak, gyere, nézd testvért hoztam neked. Csókoljátok meg egymást hiszen testvérek vagytok!»

Szegény Sándor, szöhoz sem tudott jutni, csak könyve hullott bőségesen. A szigorú ember ott állt előtte, mint második atyja; oh ki hitte volna! hogy annak az embernek is van szíve, még pedig nemes szíve! . . .

II.

. . . Elhangzott már a költő dala: «Talpra magyar! . . .» és e dal, a merre hangzott: lelkesedést szült az országban. A harcza menő honvédek, az iskolás gyerekek ezt dalolták, erre tanította az anya gagyogó csecsemőjét. Megértette a nép a költő szavát, ki nem csak szóval, de tettel is előjár s talpra állott a nemzet színe, virága. A tanulók ott hagyták az iskolát, a földmives ekéjét, az apa a családját, a fiu szülőit — és mind ment a harc mezéjére «hírvirágot szedni gyöngyös kosz ruba».

Sokan megírták már előttem ezeket, de én még százszor is feljuttanám, csak tudnám, hogy te, ezredéves hazánk egyetlen reménye, virága: te magyar ifjuság! tudsz lelkesülni a multakért, tiszteled az elődök emlékét s ha talán olyan idök jönnének megint, mint voltak azok: egy szóra fegyvert ragadnál s megmutatnád most is, hogy nem csak ésszel, de kézzel is nagygyá tudnád tenni e hazát! . . .

Tomori tanár úr fiává fogadta Sólyom Sándort. Ugy bánt vele, mint tulajdon édes gyermekével, Erzsébetével, egyformán, szerette mindkettőt. Ott eldegéltek csendesen egyszerű lakásukban; alig tudtak volna a világból valamit, ha a Kordován Gergely uram, a tanár úr régi szomszédja, át nem rándul minden reggel «jó napot» kívánni, meg aztán egy kis új hírt mondani.

— Hej, ma is meleg napjok lesz a fiuknak! (Igy nevezte a felkelő honvédeket.)

— Hogy-hogy?

Már biz azt írta az én Miska fiam, a ki már felvitte a káplárságig, hogy egyre csak kergetik a németet, alig bírnak azok megállani a lábukon, a fiuk meg utánuk! De azt is írja Miska, hogy sokszor nekik is meg kell szaladniok, mert hát, a mint írja: «forgandó az szerencse, ma nekem, holnap neked».

Tomori tanár úr úgy elhallgatta az egyszerű ember egyszerű beszédét. Órák hosszáig elbeszélgettek egymással. Hát Sándor! Hej, hogy ragyogott a szeme, mikor hallotta a honvédek győzelmét, vagy dicső halálát beszélni az öreg csizmadiától Miska fia levele folytán!

Egy napon szokatlan idöben ment át Kordován Gergely Tomoriékhoz. Egy összegyűrt levelet tartott kezében. Arca szokatlan komoly volt.

— Nos Gergely bátya, mi a baj?

Gergely csak nem szólt semmit, hanem fejét ütögette, hümmögetett és sohajtott egy nagyot:

— Hej!

— Tán valami nagy baj van?

— Hm, bizony. . .

— Beszéljen hát!

— Biz a nagy baj. Azt írja a Miska ebbe a levélbe, hogy . . .

— Mit?

Az öreg kigöngyölgette a papirbarabot s olvasni kezdé: «Édes apám! nagyon rossz napok járnak erre. Most má' nem egy az ellenség, hanem hét! meg a jó Isten tudja mennyi! Meleg napjaink vagynak. — Két hét óta alig aludtunk két órát. — Hej, be sok jó fiut levágtak má' mellőlem! Nekem még, hál' Istennek, semmi bajom, csak . . .»

Eddig tartott a level.

A Miska fiu nem végezte be, talán riadót fújtak, vagy szolgálatra kellett mennie? Talál-gatta Gergely bácsi nyakra főre s utoljára oda lyukadt: «csak derék fiu ez az én Miska fiam, — Isten éltesse sokáig! — Hej, ha én is még fiatalabb volnék! . . .»

Tomori tanár úr elgondolkozott. Az osztrákok levete a magyar és most már, hogy nem bírnak vele, az oroszot zudítják nyakára a magyar nemzetnek! Mi lesz belöle? . . .

Hiszen emberfeletti erőt nem fejthet ki! Veszni kell a tulnyomó erő ellenében . . .

Az nap mindig szótlán volt a tanár úr, kerülte a két gyermeket s egyre csak gondolkozott. Délután átment Kordován uramékhoz, estig haza se jött onnan.

Hanem mikor haza került, sokkal jobb kedve volt, mint addig.

Azt mondta Sándornak:
— Fiam a mit, mondok neked soha megne-
tudja Erzsike. Hallottad ma reggel mit irt az
öreg Kordován fia? A haza nagy veszélyben
van! Most kevés a felkelők serege, már több
kell és most megüink mi. Én még elég erőt
érzek karjaimban a kardforgatásra; s ha Isten
segít, visszajövök még én, nem kell kétségbe-
esned!

De bizony Sándor szeméit törülgette.

A tanár úr folytatá:

— Holnap én is indulok a többiekkel; tanár-
társaim közül kettő velem jön. — Igaz, hogy
nekem van gyermekem, itthon is maradhatnék,
de nem tehetem! Mert ne mondja senki roko-
raim közül, ha ugyan még élnek, hogy a ne-
mes Tomori családnak nem voltam méltó
tagja. — Azért fiam, te rád bízom leányomat,
testvéred ő már neked, s úgy viselj gondot
reá, mint édes testvéredre. Kordován uramnak
meghagytam, hogy fogadjon házába bennete-
ket s ő örömmel megígérte ezt; ezentúl már
nála fogtok lakni, mert ezt a házat már elad-
tam Kordovánnak s a mi erte jár: fordítsa a
ti gondozástokra. . . . Ha kérdezi kis leányom,
azt mondd neki, hogy a nagybácsihoz mentem
s nemsokára visszajövök. . . .

És szomorú hangon tevé utána:
— Azért nem búcsuzom el tőle, mert le-
het, szívem nem tudna elég erős lenni, ha ő
nyakam köré fűzné kis karjait s azt mondaná:
«ne menj maradj itt. — Így kell tehát búcsu-
lanul itt hagynom.

— Gondját viselem, mondá könyes szemmel
Sándor.

Másnap este aztán, mikor a kis leány le-
nyugodott, összepakkolta holmiját a derék ta-
nár, kezét fogott egykori tanítványával, mostani
fiával, megcsókolta e szavakkal:

— Add át neki ezt az utolsó csókomat!

S még egyszer lelkére kötve fiának a hall-
gatást és a testvéri gondviselést: komoly arc-
czal, szilárd léptekkel továsietett.

Sándor nekidőlt az ajtónak s úgy nézett
utána. . . . Nézte, nézte, míg csak látni vélte
alakját; mikor aztán nem látta azt sem,
hallgatta a messzehangzó lépteket, míg azok is
véggé el nem enyésztek a csendes éjsza-
kában. . . .

— Atyám! . . . sóhajtott fel kis idő múlva,
miért hagytál magamra? Hiszen most lettem
csak fiaddá s te máris árvaságba hagytál? . . .
Istenem, hova menjek, kihez forduljak most
már? Taníts meg engemet, mert nagy terhet
vettem vállaimra; tégy erőssé, hogy meg tud-
jam tartani fogadásomat, jöjjön bár mi is
rám! . . .

Gondolatait félbeszakítá távoli dobpergés és
trombitaszó.

Hallgatódzott. . . .
Tisztán hallatszott a csendes téli éjszakán
a dobpergés, a mint a felkelő csapat vonult
tovább, tovább. . . . Aztán megharsant a trom-
bita, hangja mind elhalóban hangzott, min-
dig tovább, múlón-módon. . . . Dal zendült
fel az éjszakában, — a felkelők dala volt:

«Ha még egyszer azt izeni,
Mindnyájunknak el kell menni,
Éljen a haza!»

. . . . Sándor tántorogva ment be a szobába.
A kis leány álmában beszélt:

— Édes apám, csókolj meg még egyszer!
Szegény kis gyermek, ha tudta volna, hogy
atya hol, merre jár azóta!?

Sándornak eszébe jutott atya szava: «Add
át neki atyai csókomat!» és megcsókolva az
alvót, azt sóhajtvá:

— Nesze, kis árva, édes atyád küldte.

Erzsike mosolygott álmában.

Sándor pedig ledőlt a kandalló mellé, ott
szunnyadt el, álmódzva dicső napokról,
győzelmes esatákról. Azt álmódta, hogy ő is
katona lett, arany érmek díszíték mellét, a
hadsereg tisztelegve vonult el előtte, a zászló
is meghajolt, a mint ott állott vezéri díszben. . . .

Szegény fiu! ő is olyan boldogan mosoly-
gott álmában. . . .

(Folytatása következik.)

IRODALOM.

A magyar nemzeti irodalom történetének váz-
lata. Budapest, 1897. 8-rét, 128 lap. — *Magyar iro-
dalmötörténeti olvasókönyv.* Budapest, 1897. 8-rét 241 lap
Az „Athenaeum” legközelebb e két csinosan kiállított
könyvet bocsátotta közre, melyeket a közokt. miniszter
a polgári iskolák és felsőbb leányiskolák részére approbált.
Mind a két művet dr. Horváth Cyrill egyetemi m.-tanár
írta, ugyanaz, kinek középiskolák részére készült iro-
dalmötörténete rövid pár év alatt országsszerte elterjedt.
Maga a hivatalos bíráló úgy nyilatkozott e könyvekről,
hogy alaposan, lelkesen, izléssel és tapintattal vannak
írva; és bizonyára olvashatja őket a nagyközönség is.
Horváth művében színesen, stílizált, kerek egészsé fűzve
adja a magyar irodalom történetét. Végre is itt az ideje,
hogy a művelt nőket ne így tanítsák irodalomtörténetre,
hogy: „A legjelesebb magyar lírikus Balassi után Himfy,
Csokonai, Petőfi és Vörösmarty voltak”, mert az ily tanít-
ás sohasem nevel igazi magyar asszonyokat, a nélkül
pedig valódi magyar társaság nem lesz soha. Részünkről
melegen ajánljuk ezt a könyvet. — áruk összesen 2 frt.
— az illető tanfélék, de a nagyközönség figyelmébe
is, melynek szintén szüksége van rá, hogy minél több-
ször emlékezze régiekre.

VEGYESEK.

A megvalósult Nautilus. Baltimoreban
új tengeralatti járművet bocsátottak a napok-
ban vízre. A hajó neve Argonaut és főképpen
a tengeralatti áramlatok irányának megállapí-
tására és elsüllyedt hajók kiemelésére van be-
rendezve. Harcászati felszerelése nincsen és
kizárólag gyakorlati célokra alkalmazzák. Az
Argonaut gerince szivalaku, orrán két kocsi-
kerék nagyságu csavar van alkalmazva, ugy-
szintén a hátulján is. A kerekek aczélből ké-
szültek és villamosság útján hozzák mozgásba a
hajót a lapátalaku küllői segítségével. Az Ar-
gonaut a tenger fenekén öt, a felszínen meg-
közelítőleg nyolcz tengeri mértföld gyorsaság-
gal halad óránként és mialatt a víz alatt van
a buvárok minden veszély nélkül ki- és bejár-
hatnak a hajóba. Hosszúsága 36, szélessége 9
láb. Alkotó részeinek nagy része kovácsolt
vasból készült. A hajó orrán van elhelyezve
a villamos fényező, a melynek segítségével
a hajó környezetét még a víz alatt is állan-
dóan megfigyelhetik. Az Argonaut-tal a mely-
hez hasonló alkata és képességi hajót eddig
nem ismertek. legközelebb kísérleteket tesznek
az Atlanti Óceán mélységeiben.

Ál-önkéntes. Berlinben a napokban az es-
küdt bíróság egy ál-önkéntesnek és czinkostár-
sának büntnyét tárgyalta. Egy Köhler nevű
fiatal ember, a ki a gimnázium mindegyik osztá-
lyába megbukott, rábirta barátját, a ki egy
ügyvédnél mint irnok volt alkalmazva, hogy
az ő neve alatt járjon tovább a gimnáziumba
és tegye le a vizsgálatokat. Ezt a tervet ha-
misított bizonyítványok alapján végre is haj-
tották. Köhler barátjának bizonyítványát arra
hasznalta föl, hogy a katonaságnál, mint egy
éves önkénytes szolgált és még a szüleit is
megtévesztete. Azonban a dolog mégis ki tu-
dódott mert az öreg Köhlernek egy alkalma-
zottja, kit a fiatal emberek tikukba beavattak,
zsarolni akarta őket. A tárgyalást elhalasztot-
ták, mert a szakértők kétségbe vonták a két
fiatal ember ép eszét. Az államügyész hihe-
tetlennek mondta, hogy a gyöngé elméjű fiatal
emberek hogyan téveszthették meg tanáraikat
és hogyan tehették le a vizsgálatot. A szak-
értők annál maradnak, hogy a fiatal emberek
gyöngé elméjük.

Helfy Ignác országgyűlési képviselő e hó
10-én. 67 éves korában elhalt. Tántoríthatatlan
hazafi mult ki személyében, a ki a 48—49-es
eseményeknek, de különösen az emigráció
törekvéseinek kitűnő alakja volt. Közmondásosá
vált törhetetlen ragaszkodása Kossuth Lajos
íránt, kinek szerencsében balsorsban leghivebb

embere és bizalmasa volt, úgy, hogy elnevez-
ték *Kossuth palatinusának*. A nagy száműzött
Helfy közvetítésével érintkezett a nemzettel;
Helfy érdeme, hogy az elévülhetetlen «Iratok»
megjelentek. Az elhunyt hazafit október 13-án
temették óriási részvét közepette; koporsójára
koszorut tett az egyetemi ifjuság is.

— Az oppelni Robinson. A legérdekesebb
ifjusági regény már sok fiatal szívet hozott dobo-
gásba és készített kalandos vállalkozásokra. Pá-
ratlanul hat azonban az a hír, amit temes-
vári tudósítónk táviratoz. Egy oppelni fiatal
gyerekről szól, akinek apja előkelő állambivatal-
nok. A fiu nyáron olvasott az újságokban a
Vaskapu megnyitásáról. Tudványa nem hagyta nyu-
godni, mindenáron szeretne volna látni azt a hatalmas
alkotást, amit képzeletében ezer alakban és szín-
ben rajzolt maga elé. Végre az őszszel megszökött
otthonról és ma rongyosan, elzüllötten érkezett Te-
mesvárig, ahol a rendőrség pártfogásába vette a
fiatal gyereket. A reigetek utat gyalog tette meg,
a fáradalmak elesigázták testét. A temesvári rend-
őrség értesítette a fiu apját, aki már régen elve-
szettnek hitte gyermekét.

Hány fecske nyom egy fontot? Ezen
furesa kérdés képezte a fogadás tárgyát egy
kis fürdőhelyen. Az egyik fél 6—8, a másik
szerint pedig egy egész tuczat tesz ki egy fon-
tot. Nemsokára utánajártak a dolognak. Elfog-
tak egy fecskét és miután ládait és szárnyait
selyemszállal gondosan lekötötték, megmérték.
Sulya, a jelenlevők legnagyobb csodalkozására
10 gramm volt, tehát ötven darab nyomna
épen egy fontot. A közönséges ember egy
fecskénél tehát 7—8000-szerre nehezebb.

A Georgikon jubileuma. Nagy ünnepet
ült Keszthely városa. Most mult száz éve,
hogy ott Festetic György gróf, a nemes me-
cenás, gazdasági főiskolát alapított «Georgikon»
névvel. A százesztendősfordulóra új épületet
kapott az intézet; ezt avatták most föl Dará-
nyi Ignác földművelésügyi miniszter jelenlété-
ben, nagy fényvel és lelkesedéssel.

A világ legnagyobb vizesése Uj-Zé-
landban, Az Arthurvölgyben van, a hova a
Makinnon szoros vezet. Ezen völgy végében
fekszik a Sutherland Falls nak nevezett csoda-
szép vizesés. 1868 láb magasból zuhog itt a
víz egy merőleges oldalon. Előbb 815 lábnyi-
ről esik egy széles katlanba, a melyből ismét
egy 715 es folytatólag egy másik katlanból
338 lábnyi vizesést képezve rohan le a Gletsche-
rek egyik patakja. A szakadatlan permete-
zésben buján tenyésző bokrok es harasztok
övezik a vizeséseket.

Előfizetési felhívás.

Október 1-ével új előfizetést nyitott a
Tanulók Lapja.

**Előfizetési ára: Egész évre 4 frt,
félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.**

Kérjük azokat a t. cz. előfizetőket, kiknek előfizetésük szeptember végével lejár, azt minél előbb megújítani sziveskedjenek, lakóhelyváltozás esetében pedig úgy helybeli, mint vidéki előfizetőinket arra kérjük, hogy előbbi címüket a kiadóhivatallal közöljék, nehogy a lap küldése fönnakadást szenvedjen.

Iskolai hírek.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztőjének, Dr. Rupp Kornél munkája díszes kiállításban elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállítású, érdekes és hasznos könyvre, *egy ingyenpéldányban* részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hango Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtőivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelőket óhajtanak gyűjteni s így tiszteletpéldányhoz jutni.

A miskolci ev. ref. főgimnázium «Kazinczy önképzőköré folyó hó 19-én az «aradi vértanúk» emlékére diszgyűlést tartott, melyen Nagy Ferencz 7. o. t. saját ódáját szavalta. Utána Zilahy László 8. o. t. szép beszédben emlékezett meg «az aradi 13 vértanuról». Majd Buczkó Cabor 8. o. t. ifj. Áprányi Kornél «Október 6», Szeremtey Emil 8. o. t. pedig Várady Antal «Tizenhárom» cz. költeményt szavalták. A nagyon szépen sikerült szavaltatok után végre Dr. Kovács Gábor tanár ur beszéde fejezte be az ünnepély programját.

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest. VI., Aradi-utca 8.

A nagy-szent-miklósi magy. kir. áll. Berta polg. fiúiskola «Révay» önképzőköré f. é. szeptember hó 18-án tartotta meg első alakuló gyűlését jelen évben, mely alkalommal tisztviselőkarát következő eredménnyel választotta meg: Elnökké Veszeli Endre 4. o. t., jegyzővé Kazsereán Gergely 4. o. t. h. jegyzővé Weber Viktor 4. o. t., pénztárnokká Fried Lajos 4. o. t., ellenőrré Hoekl Pál 4. o. t., választotta meg. A bíráló «Tizes bizottság» elnöké Boros Sándor 4. o. t. tagjai pedig a következők: Blickling Antal 4. o. t., Blattner Béla 4. o. t., Deutsch Arthur 4. o. t. Krizsán Nesztor 3. o. t., Rajka Aurél 4. o. t. Rajka Pál 3. o. t., Popity Károly 3. o. t. Spitzer Béla 4. o. t. Vogel Emil 4. o. t. és Weisz Gyula 3. o. t.

Az eperjesi kir. kath. főgimn. «Kisfaludy»-köre e hó 9-én tartotta alakuló gyűlését. A gyűlést Schlott Gyula igazgató ur nyitotta meg, a kinek rövid buzdító beszéde után dr. Körösy György tanár mint a körnek elnöke, intézett pár lelátó szót az összegyűlt ifjusághoz. Ennek végeztével megindította a választást, melynek eredménye a következő lett: titkár: Sztankay Géza 8. o. t., főjegyző: Kerekes Pál 7. o. t., aljegyző: Zsemberg Kornél 7. o. t., pénztáros: Ghillány József 8. o. t., könyvtárosok: Bobák 8. o. t. és Szojka Károly 8. o. t. A bírálóválasztmány tagjaiul — a titkáron és főjegyzőn kívül — megválasztották: Hudák Miklós és Láng Mihály 8. és Imre Géza 7. o. tanulókat.

A szolnoki m. kir. állami főgimnázium «Verseghi» köre f. hó 9-én délután 2 órakor tartotta meg alakuló közgyűlését. Elnök: Engel Oszkar 8. o. t., titkár Kubies Jakab 8. o. t. főjegyző Szatmáry László 8. o. t., aljegyző Barbur Sándor 7. o. t., pénztárnok Gettler Dezső 7. o. t., választmányi tagok pedig Illési Aladár 8. o. t. és Czukor Béla 7. o. t. Ezzel a gyűlés véget ért.

A munkácsi m. kir. állami főgimn. «Eötvös» önképzőkör tisztí kara 1997 szeptember hó 19-én, illetve 26-án tartott alakuló gyűlésén Szántó Soma tanár ur vezetése mellett a következőképen alakult meg: ifjusági elnök: Habacher János 8. o. t., titkár: Bary Gyula 8. o. t., főjegyző: Ujhelyi Sándor 8. o. t., aljegyző: Sipos Géza 7. o. t., pénztáros: Fried Sándor 8. o. t., könyvtáros: Stern Kornél 8. o. t. és ellenőr: Kroó Jenő 7. o. t., lett. Választmányi tagok: Hável Béla, Einczig Izidor 8. o. t., Bakács Jenő, Gutman Lipót, Schunke Ottó 7. o. tanulók.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnasiun tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A Georgikon.

(*) Lapunk múlt számában adtunk hírt arról, hogy a keszthelyi Georgikon új épületet kapott, a melynek megnyitását ünnepélyessé tette a jelenlegi földmívelési miniszternek, dr. Darányi Ignácznak jelenléte, a ki tárczájához méltón leglelkesebb híve gazdasági életünknek.

Nem lesz érdektelen elmondani ezuttal, miként keletkezett a Georgikon s mi volt a czélja ennek a mai napig kulturális jelentőségű intézetnek.

Festetich György gróf, a ki épügy, mint Széchenyi, a katonai pályán kezdte meg működését, bizonyos ellenkezésbe jutván a katonai étellel, visszavonult magyarországi jószágaira s elhanyagolt birtokát gondos kezelés alá akarta venni. Abban az időben — 100 évvel ezelőtt — azonban a gazdálkodás igen patriarkális módon folyt. A gazdatiszteknek pénzbeli fizetésük igen csekély volt, ellenőrzésük pedig ugyszólván semmi. Ezért aztán a tiszték gondoskodtak arról, hogy nekik is jusson, meg az uraságnak is. Rendesen az uraság huzta a rövidebbet. Gazdatisztek neveléséről pedig szó sem lehetett.

A kinek az apja gazdatiszt volt, az az apja mellett tanulta a gazdálkodást, inasságon kezdte, praxisból tanulta s rendesen az apja örökébe lépett. Így aztán az uraság a birtokkal együtt örökölte a gazdatisztet vagy annak fiát: a mint a birtok apáról fiura, úgy a gazdatiszt is apáról fiura szállt. Az apák többnyire fiaiktól is megkívánták, hogy saját foglalkozásukat kövessék, tudjuk Berzsenyi életrajzából, hogy az ő atyja is a soproni deakoskodás után, gazdálkodásra törekedett fogni fiát, Dánielt.

A mint a hivatal, úgy a gazdálkodási módszer is apáról fiura szállt. Könyvekről, melyek

gazdaságról szólnak, szó sem lehetett. Naptárunk a csillagos ég, könyvük az időjárás, meg a régi tapasztalás volt, legfeljebb Vergil Georgicáit forgatták a deakos művelésű gazdatisztek.

Festetich György gróf rendkívüli kiterjedésű birtokainak kezelésére akart tehát gazdatisztek nevelni. Ezért állított fel egy földmives gazdasági iskolát, hová az akkori híres tanárokat hívta meg. Szó volt Csokonayról is, a kit a gróf jól ismert, de éppen azért, mert jól ismerte, jobbnak látta magától távolabb Csurgón alkalmazni. Kinevezte azonban korának egyik híres költőjét, a sokat hányt-vetett életű Rajnis Józsefet scholarchának, aki a Georgikonnak tanügyére vonatkozó összes ügyeit kezelte, az alkalmazottak fölött fegyelmi joggal bírt és havonként jelentést tett a jószágkormányzóknak. Rajnis ez állásában irt és adott ki egy latin értekezést, melyet 1810 nov. 3-án olvasott fel s e minőségében vélte időszerűnek lefordítani Vergilius Georgiconját, azaz gazdaságra tanító verseit, melyet halála után adott ki Póka-Teleki Kondé József Benedek 1814-ben.

Ime *Festetich gazdasági intézményének irodalmi hatása!* A mű irodalmi értékén kívül fontosak azok a bő jegyzetek, melyeket Rajnis az egyes énekek elé irt, s melyekben a gazdasági tudományok terén rendkívül ügyességet és jártasságot mutat, mert korának gazdasági eljárását összeveti Virgil Georgiconjának utasításával. E jegyzetek bizonyítják, hogy Rajnis gazdasági tudománya és jártassága nemesak az egyes gazdasági ágakban, hanem annak összességében becsületére válhatnak bármely abban a foglalkozásban megöregedett gazdának is, mert belőlük a gazdálkodásra nézve bárki is sokat tanulhat.